

خلأ قانونی، بستری برای فعالیت بدون مرز «بلاگر»ها در ایران است و در این مسیر حتی برخی هنجارها به راحتی زیر پا گذاشته می‌شود

تدوین قانون برای نظام‌مند کردن فعالیت‌های اینچینی یکی از مطالبات کنشگران و دغدغه‌مندان است

«اینفلوئنسر»، «بلاگر»، «اینر»، «واژه‌هایی که در سال‌های اخیر زیاد آنها را می‌شنویم و جای خود را در فضای مجازی باز کرده‌اند. به طور خلاصه در تعریف هر سه مورد به تأثیر گذاران شبکه‌های اجتماعی گفته می‌شود؛ افرادی که با هدف کسب و کار در کنار شناخته شدن، اقدام به تولید محتوا در شبکه‌های اجتماعی از قبیل اینستاگرام، تلگرام، واتس‌آپ و یوتیوب می‌کنند. سبک‌های مختلف تولید با دایره گسترده‌ای از تولید محتوا که دارند، محدودیتی برای خود قائل نمی‌شوند. از موضوعات روز سیاسی و اجتماعی در قالب طنز گرفته تا ورود به حوزه پزشکی!

فعالان فضای مجازی عمدتاً نه قانون را رعایت می‌کنند و نه اعتقادی به هنجارها و ارزش‌ها دارند. به راحتی پول در می‌آورند و چند ماده قانونی هم یارای مبارزه با آنها را ندارد. روزبه‌روز شرایط در دنیای مجازی تغییر می‌کند، بی‌آنکه قانون مشخصی به طور خاص فعالیت آنها را نظام‌مند کند. اینگونه است که ایران بهشت فعالیت برای

بلاگرها و اینفلوئنسرهای شده که در هر کجای جهان برای کوچک‌ترین فعالیت خود باید پاسخگو باشند؛ قوانینی که به تناسب تغییرات دنیای مجازی به‌روز می‌شود و جرائم سنگینی را متوجه فعالان مشهور فضای مجازی می‌کند.

در هیچ کجای دنیایی توجه به نقش فعالان مجازی بر روحیات و علق مخاطبان خود نیستند. بسیاری از اینفلوئنسرها در فضای مجازی اقدام به تولید محتوا با مضامین خلاف قانون می‌کنند که متأسفانه بخش عمده‌ای از مخاطبان آنها را افراد نوجوان تشکیل می‌دهند و تأثیرپذیری این قشر بیش از سایر افراد است. جدا از این موضوع خاصیت دنیای امروز تأثیرپذیری از فضای مجازی است که می‌تواند حتی ساده‌ترین موضوعات را به یک بحران اجتماعی تبدیل کند و این حکایت از تأثیر گذاری پدیده‌ای به نام بلاگر یا همان اینفلوئنسری دارد.

با گذشت از موضوع مهم دریافت مالیات از این قشر که در کشور ما هم قانون تعیین

ایران، بهشت بلاگرهای بی‌قانون!

در حالی که اکثر کشورهای دنیا در حال به‌روز کردن قوانین خاص خود برای برخورد با قانون شکنان در فضای مجازی هستند، اینفلوئنسرهای کشورمان در بی‌قانونی جولان می‌دهند و اراده قانونگذاری را از قانونگذاران سلب کرده‌اند

جهان برای مدیریت اینفلوئنسرها چه می‌کند؟!

در تمام کشورهای جهان اهمیت فعالیت تأثیر گذاران شبکه اجتماعی واضح و روشن است و بر اساس همین اهمیت قوانین جدید تصویب و قوانین قبلی خود را به نسبت تغییرات به‌روزسانی می‌کنند.

■ **کد گوی و گزیده گوی**

اهمیت فعالیت اینفلوئنسرها و تأثیر گذاری آنها در ابتدای سال ۲۰۲۳ روی مجله تایم نمایان شد. گزارش تایم علیه اینفلوئنسرها و کسانی بود که زیاد حرف می‌زنند و در آن تأکید شده بود «ما نوتیم می‌کنیم فقط برای آنکه نوتیم کرده باشیم، حرف می‌زنیم فقط برای آنکه حرف زده باشیم، با این حال بسیاری از قوی‌ترین و موفق‌ترین مردم دقیقاً عکس آن عمل می‌کنند. به جای آنکه در جست‌وجوی توجه باشند از کانون توجهات دوری می‌کنند. وقتی از آنها خواسته می‌شود سخن بگویند دقت می‌کنند.»

تصویب قانون جدید اینفلوئنسرها در فرانسه

استفاده از فیلترهای زیبایی برای اینفلوئنسرها در انگلیس ممنوع است، حتی اگر نام فیلتر در استوری اینستاگرام ذکر شده باشد، با هم محتوای زیبایی فیلتر شده می‌تواند گمراه کننده باشد، در نتیجه تبلیغاتی که این قوانین را نقض می‌کنند حذف و از نمایش مجدد آنها نیز جلوگیری می‌شود.

قوانین چین برای مدیر پرت انتشار اطلاعات نادرست

در چین کمسیون ملی بازار اوراق بهادار اسپانیا (CNMV) در ژانویه ۲۰۲۲ میلادی اعلام کرد افراد و شرکت‌ها را ملزم می‌کند تا حداقل ۱۰ روز قبل از آغاز کمپین برای

درباره‌های رمزآزاری به این مرجع اطلاع دهند. قوانین مذکور شامل اینفلوئنسرهایی با بیش از ۱۰۰ هزار فالوئر می‌شود که برای ترویج رمزآزار، دستمزد دریافت می‌کنند.

امکان طرح شکایت علیه اینفلوئنسرها در امریکا

شرکت آمازون یکی از شرکت‌های بزرگ فروش کالاهاست. این شرکت در مقطعی

منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد، به مجازات محکوم خواهد شد. طبق ماده ۱۸ اگر به قصد تشویش آذهان عمومی به وسیله سامانه‌های رایانه‌ای منتشر شود، قابل مجازات است.

آیا بحث فعالیت در فضای مجازی و حقیقی را می‌توان یکسان در نظر گرفت و آیا این تفاوت به ما اجازه خط‌کشی گذاری درست و دقیق خواهد داد یا خیر؟

مصطفی منصوریان

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم قضایی

در حال حاضر فضای مجازی به دلیل سهولت در ایجاد ارتباطات و تأثیر گذاری روی مخاطب الزامات خاص خود را می‌طلبد. متن گفت‌وگو را می‌خوانید.

آیا قوانین فعلی کشور ما با فعالیت اینفلوئنسری یا بلاگری همخوانی دارد؟

از آنجا که اینفلوئنسرها در فضای مجازی تأثیر گذاری بیشتری دارند، نظام حقوقی باید مسئولیت این افراد را در قبال فعالیت‌شان نسبت به افراد عادی بیشتر کند. در حال حاضر قواعد عام قانونی مثل برخی مواد قانون مجازات اسلامی از جمله نشر اکاذیب و توهین در این حوزه قابل اعمال است اما به حال نیازمند قانونگذاری خاص در این زمینه هستیم.

چند مورد از مواد قانونی در حوزه فضای مجازی را بیان کنید.

در ماده ۱۴ قانون جرائم رایانه‌ای پیش بینی شده است هر کس به وسیله سامانه‌های رایانه‌ای یا مخبراتی این حامل‌های داده محتوای مستهجن را منتشر توزیع یا معامله کند یا به قصد تجارت یا افساد تولید یا ذخیره یا نگهداری کند به مجازات محکوم خواهد شد. همچنین طبق ماده ۱۶ هر کس از طریق سیستم رایانه‌ای یا مخبراتی فیلم یا تصویر یا صوت یا اسرار خصوصی یا خانوادگی دیگری را بدون رضایت وی

درگیر ادعاهای متقلبانه اینستاگرامی شد. آمازون به دلیل ادعاهای دروغینی که یکی از اینفلوئنسرهای علیه این شرکت مطرح کرده شکایت کرد. طبق این شکایت کمپینی برای تبلیغات دروغین با هدف گریز از ابزارهای شناسایی کالاهای جعلی توسط آمازون تشکیل شد.

۴ هزار یورو جریمه و مالیات محکوم کرد.

■ **قانونی برای مبارزه با استانداردهای زیبایی غیر واقعی در نوروز**

در نوروز اینفلوئنسرهایی که از محتوای شان درآمد کسب می‌کنند، حق ندارند تصاویر روتوش شده و دستکاری شده خودشان را در پست‌های تبلیغاتی شبکه‌های اجتماعی بدون اینکه به اصلاحات انجام شده روی عکس اشاره کنند، منتشر کنند.

ممنوعیت فیلتر زیبایی برای اینفلوئنسرهای انگلیس

استفاده از فیلترهای زیبایی برای اینفلوئنسرها در انگلیس ممنوع است، حتی اگر نام فیلتر در استوری اینستاگرام ذکر شده باشد، با هم محتوای زیبایی فیلتر شده می‌تواند گمراه کننده باشد، در نتیجه تبلیغاتی که این قوانین را نقض می‌کنند حذف و از نمایش مجدد آنها نیز جلوگیری می‌شود.

قوانین چین برای مدیر پرت انتشار اطلاعات نادرست

در چین کمسیون ملی بازار اوراق بهادار اسپانیا (CNMV) در ژانویه ۲۰۲۲ میلادی اعلام کرد افراد و شرکت‌ها را ملزم می‌کند تا حداقل ۱۰ روز قبل از آغاز کمپین برای

درباره‌های رمزآزاری به این مرجع اطلاع دهند. قوانین مذکور شامل اینفلوئنسرهایی با بیش از ۱۰۰ هزار فالوئر می‌شود که برای ترویج رمزآزار، دستمزد دریافت می‌کنند.

امکان طرح شکایت علیه اینفلوئنسرها در امریکا

شرکت آمازون یکی از شرکت‌های بزرگ فروش کالاهاست. این شرکت در مقطعی

منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد، به مجازات محکوم خواهد شد. طبق ماده ۱۸ اگر به قصد تشویش آذهان عمومی به وسیله سامانه‌های رایانه‌ای منتشر شود، قابل مجازات است.

آیا بحث فعالیت در فضای مجازی و حقیقی را می‌توان یکسان در نظر گرفت و آیا این تفاوت به ما اجازه خط‌کشی گذاری درست و دقیق خواهد داد یا خیر؟

در حال حاضر فضای مجازی به دلیل سهولت در ایجاد ارتباطات و تأثیر پذیری روی مخاطب، الزامات خاص خود را می‌طلبد. در نتیجه ما منعی توانیم قوانین فضای حقیقی و فضای مجازی را همسان بدانیم. ما بعضاً با موضوعاتی مواجه می‌شویم که فضای مجازی به آن ابعاد داده یا ایجاد کرده و تشدیدکننده بوده است در حالی که در فضای حقیقی شاهد آن تأثیر گذاری نیستیم. بدیهی است نیازمند قوانینی با تنظیم گری متناسب هستیم تا شاهد یک فضای رها شده نباشیم.

آیا کسب و کارهای اینفلوئنسری و بلاگری قابل ضابطه‌مند کردن است؟!

قانون مالیاتی بحث فضای مجازی و حقیقی را شامل می‌شود و مبتنا این است که در ایران فردی که کسب درآمد می‌کند، باید مالیات خود را پرداخت کند. سازمان مالیاتی دستورالعملی را در این خصوص تصویب کرده و در آنجا گفته است افرادی که تحت عنوان سلبریتی یا بلاگر باشند (کسانی که دنبال کننده دارند و اگر دنبال کننده‌ها بیش از ۵۰۰ هزار نفر باشند) باید از محل تبلیغات و کسب درآمد خود مالیات بر درآمد را پرداخت کنند که اگر این کار انجام نشود، بحث جرائم و عدم دریافت معافیت‌ها در مورد آنها اعمال می‌شود و ممکن است بحث جرائم مالیاتی و توقیف مالی صورت بگیرد و در نهایت به دلیل بدهی ممنوع الخروج شوند.

قانون مالیاتی بحث فضای مجازی و حقیقی را شامل می‌شود و مبتنا این است که در ایران فردی که کسب درآمد می‌کند، باید مالیات خود را پرداخت کند. سازمان مالیاتی دستورالعملی را در این خصوص تصویب کرده و در آنجا گفته است افرادی که تحت عنوان سلبریتی یا بلاگر باشند (کسانی که دنبال کننده دارند و اگر دنبال کننده‌ها بیش از ۵۰۰ هزار نفر باشند) باید از محل تبلیغات و کسب درآمد خود مالیات بر درآمد را پرداخت کنند که اگر این کار انجام نشود، بحث جرائم و عدم دریافت معافیت‌ها در مورد آنها اعمال می‌شود و ممکن است بحث جرائم مالیاتی و توقیف مالی صورت بگیرد و در نهایت به دلیل بدهی ممنوع الخروج شوند.

جواد جاویدنیا، سرپرست سابق معاونت فضای مجازی دادستانی کل کشور و قاضی دادگستری در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به کاستی‌های قانونی در فضای مجازی به خصوص در واکنش به فعالیت اینفلوئنسرها و بلاگرها می‌گوید: ما باید در بستر فضای مجازی به گونه‌ای عمل کرده باشیم که امکان اعمال قانون به وجود آید.

جواد جاویدنیا

سرپرست سابق معاونت فضای مجازی دادستانی کل کشور

وی بیان می‌کند: در برخی زمینه‌ها نواقصی وجود دارد و مجازات‌هایی اعمال می‌شود که بازدارنده نیست و برای اعمال محدودیت افراد در فضای مجازی دست‌مان باز نیست چراکه با معضلی به نام «احراز هویت» مواجه هستیم.

وی می‌گوید: عدم احراز هویت دنیای بی‌قانونی را فراهم می‌کند، در حالی که اکثر کشورهای دنیا برای احراز هویت هر شخص یک نام کاربری و کد ورود تعریف می‌کنند. این قاضی دادگستری استفاده از فیلتر شکن را معضل دیگر دنیای مجازی می‌داند و در ادامه بیان می‌کند: در حال حاضر به راحتی خرید و فروش فیلتر شکن انجام می‌شود اما ساماندهی برای آن وجود ندارد، همچنان که زمینه عدم اعمال حکامیت و ولنگاری فراهم شده است.

جاویدنیا در پاسخ به سؤالی مبنی بر اثرات منفی فقدان قانون مشخص و چارچوب دقیق برای فعالان فضای مجازی در جامعه می‌گوید: در قوه قضائیه با پرونده‌های مختلفی در این باره مواجه هستیم و در واقع می‌توان گفت ما جایی هستیم که مسائل اجتماعی شبیه دمل چرکی شده است که لطمات جدی به افراد و خانواده می‌زند.

وی با بیان این مطلب که در بستر فضای مجازی هیچ گونه نظارتی انجام نمی‌شود و قانونی وجود ندارد، ادامه می‌دهد: از بلاگر زیر هشت سال تا بلاگر در سنین بالاتر پایبندی به قانون ندارند و بی‌قانونی در خط گسترده صورت می‌گیرد و فضای بی‌قانونی باعث می‌شود پر و بال بیشتری بگیرند، گویی هنجارشکنی بیشتر و بی‌قانونی بیشتر مساوی با فالوئر و درآمد بیشتر است.

به اعتقاد این قاضی دادگستری، فضای بی‌قانونی سبب خواهد شد افراد برای دیده شدن و کسب درآمد از هر خلأیی سوءاستفاده کنند و رفته رفته قانون جنگل فراهم می‌شود که اثر از بین رفتن حد و مرزهای اجتماعی، فرهنگی و دینی روزبه‌روز آسیب‌های اجتماعی را بیشتر می‌کند.

وی توضیح می‌دهد: بسیاری از افراد در همین اغتشاشات سال‌های اخیر تربیت شده همین فضای مجازی هستند، لذا ما به مرور زمان به سمتی می‌رویم که نیازمند توجه بیشتر به ابزارهای اعمال قانون در بحث‌های تربیت فرهنگی و اخلاقی هستیم، در غیر این صورت با نسلی مواجه می‌شویم که پایبندی‌های خود را در ابعاد مختلف از دست می‌دهند.

جاویدنیا ضمن انتقاد از وضعیت موجود می‌گوید: عمدتاً در حال حاضر استفاده بزرگسالان از اینترنت کمتر شده است اما کسانی که قلب اجتماع هستند و پویندگی جامعه را تأمین می‌کنند، دسترسی‌های بیشتری دارند و آزادی‌های یواشکی بیشتری پیدا کرده‌اند که در واقع می‌توان گفت به ظاهر فیلتر شکن انجام شده در حالی که نتیجه معکوس است.

این قاضی دادگستری بستر آماده فضای مجازی را مناسب برای سوءاستفاده از بی‌قانونی می‌داند و می‌گوید: همه کشورهای دنیا برای اینفلوئنسرهای مجرای سنگین قرار داده‌اند، در حالی که ما قائل به موضوعات اخلاقی هستیم اما آن را رها کرده‌ایم و کار به جایی رسیده که مبارزان‌های تبلیغاتی در فضای مجازی توسط افرادی اراده قانونگذاری را سلب کرده است.

از ممنوعیت اینفلوئنسری افراد زیر ۱۸ سال تا تبلیغ مهاجرت

مرکز پژوهش‌های مجلس اخیراً در گزارشی به محتوای تبلیغات بازرگانی در ایران پرداخته و خواستار تدوین قانون برای این حوزه و اعمال برخی ممنوعیت‌ها در آن شده است. این گزارش خواستار ممنوع شدن این تبلیغات در بسترهای مختلف شده است. به گفته این مرکز، اینفلوئنسرهای زیادی در حوزه گردشگری در فضای مجازی فعالیت دارند و باید این فعالان از سازمان‌های مربوط مجوز بگیرند. همچنین مرکز پژوهش‌های مجلس خواستار این مهم شده است که مسئولیت تبلیغات افراد اینفلوئنسر در فضای مجازی بر عهده آنها باشد و قوانینی در این مورد وضع شود. عدم حضور افراد زیر ۱۸ سال برای فعالیت در حوزه تبلیغات و قانونگذاری برای حفظ حریم خصوصی افراد در تبلیغات، ممنوعیت هر گونه توهین در حوزه مهاجرت و همچنین وضع قوانین برای تبلیغات انبوه و ناخواسته که معمولاً به صورت الکترونیکی و پیامک ارسال می‌شوند، از دیگر پیشنهادهای مرکز پژوهشگاه مجلس در حوزه تبلیغات است.

جمع بندی

امروز ما شاهد تولید محتواهای مختلفی با مضامین ترویج خشونت، هنجارشکنی، شوخی و تمسخر ارزش‌های اخلاقی و شرعی، از تباط غیر متعارف در جامعه، انحرافات جنسی و حتی دروغ و ربا یا خلاف واقع هستیم. در هر جای دنیا افراد مشهور در شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند، اما اگر تابع قوانین کشور خودشان نباشند یا حتی محتوایی که منتشر می‌کنند، خلاف چارچوب‌های آن پلتفرم باشند، حساب کاربری‌شان تعلیق یا برای همیشه مسدود می‌شود. در حال حاضر بسیاری از کشورهای دنیا اینفلوئنسر یا همان واینرها و بلاگرها را در قالب یک تسنغل تعریف کرده‌اند و برای آن قانون مشخص دارند. در واقع وضع قانون هم، به جامعه و هم به تأثیر گذاران برای رسمیت یافتن کسب و کار آنها کمک خواهد کرد و افزون بر این در بسیاری از موارد تک‌تک افراد جامعه هم نسبت به این افراد تکلیف خود را می‌دانند، هر چند باید گفت قوانین فعلی ما امکان برخورد قانونی با متخلفان را می‌دهد اما به طور قطع و به تأکید کسانی که انصراف قانونی در حوزه‌های مختلف دارند، ما نیازمند قانونی مختص فضای مجازی در همه ابعاد هستیم.